

Razgovarao: **Mario BARAĆ** • pakrackillist@gmail.com

MLADEN HAVELKA,
DEKAN ZDRAVSTVENOG VELEUČILIŠTA ZAGREB

Razvoj visokog obrazovanja nosi sredini sveukupan napredak

Nakon 44 godine u Pakrac se vratio sustav visokoškolskog obrazovanja, zahvaljujući otvaranju dislociranog izvanrednog studija fizioterapije koji je 27. rujna započeo s radom. O preprekama koje su stajale na putu realizacije ovog projekta, kao i o planovima daljnjeg razvoja i osamostaljivanja pakračkog studija razgovarali smo s prof. dr. sc. Mladenom Havelkom, dekanom Zdravstvenog veleučilišta Zagreb, pri kojem je i osnovan dislocirani pakrački studij.

P Ovo je prilika da predstavite Zdravstveno veleučilište Zagreb. Koliko Veleučilište ima studenata i u kojim sve studijskim programima?

Zdravstveno veleučilište Zagreb je osnovano 1968. godine kao Visoka škola za medicinske sestre i zdravstvene tehničare, što je bila prva takva ustanova višeg obrazovanja u Hrvatskoj. U to vrijeme su bile dvogodišnje i četverogodišnje studije i to je bila čvrsta podjela stručnih i sveučilišnih studija. U velikom reformskom valu 1984. godine nažalost, ukinule su se sve više škole i svi ti studiji su se pretvorili u stručne studije fakulteta. Novim zakonom od 1993. ponovo se u Hrvatskoj uveo takozvani binarni sustav što znači da, uz sveučilišne, postoje i nesveučilišne ustanove čija koncepcija je usmjerena manje prema teoriji, a više prema praksi i gdje se brzo profiliraju kadrovi koji se mogu uključiti na tržište rada.

Danas mi imamo oko 3.000 studenata na 12 studija. Imamo 6 dodiplomskih studija, koji traju od 1 do 3 godine i 6 diplomskih studija koji traju 3 plus 2 godine. Danas više nema podjele na visoku i višu stručnu spremu nego je prvostupništvo (prve tri godine) ono što se nekada zvalo viša škola, a studij tri plus dvije godine, je nekadašnja visoka škola.

P Što vas je motiviralo i što je bilo ključno da dislocirani studij fizioterapije otvorite baš u Pakracu?

Imali smo veliki pritisak na otvaranje dislociranih studija u Hrvatskoj, imali smo čak

12 ponuda ili prijedloga za osnivanje studija, u igri su bili razni gradovi, od Bjelovara, Čakovca, Siska, Dubrovnika, Šibenika... Nažalost, kada je postalo moguće da se u manjim sredinama osnivaju visoke škole i veleučilišta, ta mogućnost se počela zlorabiti u propagandno - političke svrhe. Primjerice, neki su ocijenili da bi uoči izbora bilo jako lijepo da gradonačelnik nekog grada, sa svojim političkim vezama, otvori neku školu. Tako su se počeli pojavljivati prijedlozi za neka vrlo čudna mjesta koja nemaju baš nikakve uvjete za visoko obrazovanje i otvarati visoke škole. Zato neke dijelove tog sustava obrazovanja danas prati glas da je to niža razina, da su to studenti koji se ne mogu upisati na sveučilišta, da tu predaju nastavnici koji i sami ne mogu predavati na sveučilištima. Upravo neodgovornost i nerazumijevanje same svrhe stručnih studija dovelo je do toga da mi danas imamo dosta stručnih studija koji se obavljaju u uvjetima gdje nema ni materijalnih, ni kadrovskih uvjeta, a nekada ni potrebe, sve zbog zadovoljavanja pretjeranih aspiracija lokalnih političkih moćnika. Tome smo se žestoko opirali i zbog toga smo imali i političkih konzekvenci.

U Pakracu nije bilo političkih pritisaka

P Pakrac je iz svega toga isplivao upravo zbog takve situacije pritiska kroz politiku jer je Pakrac bio nešto posebno i tu se politika nije uplitala. Od početka su vaš

gradonačelnik i njegovi suradnici shvatili da se ne može pokrenuti visoko obrazovanje u jednom mjestu od danas do sutra i da to nije otvaranje kioska, odnosno da je to vrlo ozbiljan posao. Ovdje je od početka postojala volja da se ide strpljivo, bez političkih pritisaka, a potreba nedvojbeno postoji jer u blizini imamo bolnicu u Lipiku, daruvarske toplice, a imamo vrlo malo visokobrazovanih kadrova u Hrvatskoj.

Nakon početnih kontakata došli smo u Pakrac, upoznali se s njegovom povješću, vidjeli što se ovdje dogodilo u Domovinskom ratu i uvidjeli da je razvoj ovdje nužno potreban. Davno je dokazano da razvoj visokog obrazovanja donosi i sveukupni ekonomski napredak, smanjuje se depopulacija, odnosno bijeg mladih stručnih kadrova u veće gradove i sredine.

Glavno obilježje gradonačelnika Huške je da je shvatio da se ovo ne može i ne smije raditi preko noći, shvatio je potrebno ići korak po korak. Dakle, najprije vidjeti imamo li zgradu i možemo li tu zgradu urediti, zatim vidjeti možemo li nabaviti opremu, imamo li nastavnika, da li su okolne bolnice i srednja škola voljne učiti u suradnju? Zatim raspisati natječaj za nastavnike, pa cijeli program predati Nacionalnom vijeću za visoko obrazovanje. Zatim čekati recenzije, na njih odgovoriti i biti strpljiv tri godine, koliko je trajao taj proces.

P Imamo li mi sve te točke koje ste nabrojali?

Imate jer inače taj studij danas u Pakracu ne bismo otvarali. Mi bi se prvi usprotivili otvaranju studija koji nema uvjete da počne s radom. Naravno da Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje pri otvaranju studija koji tek počinju s radom, ne traži iste uvjete kao za studije koji traju već 20 godina. Ovdje je dana dopusnica za početak razvoja jednog studija, osnovni elementi dopusnice su zadovoljeni i mi se nadamo da će to od samog početka početi stasati prema što većem broju vlastitih nastavnika. Naša ideja je da nastavnici iz Zagreba dolaze što manje, ali je to u početku nužno.

Nadam se da će kroz nekoliko godina ovdje stajati ploča Veleučilište u Pakracu koje ne mora biti samo zdravstveno jer veleučilište može imati studije iz različitih područja.

24 *Da li će pakrački studenti imati iste uvjete nastave kao i oni u Zagrebu?*

Mislim da će u nekim stvarima imati čak i bolje uvjete zbog same činjenice da Zagreb, koji je prekrcan svim mogućim studijima, fakultetima, institutima, kao grad ne brine toliko za zdravstveno veleučilište pa ni za Filozofski fakultet, dok ovdje u Pakracu taj studij ima daleko veći značaj. On je pokretač budućeg razvoja i jedan takav studij u Pakracu je nešto oko čega se puno toga vrti, dok istovremeno mi kao Zdravstveno veleučilište u Zagrebu nismo previše zainteresirani.

25 *Koliko će naše porezne obveznike koštati da u svom gradu imaju takvu visokoobrazovnu ustanovu?*

Cijene studija određuje Ministarstvo znanosti i obrazovanja i mi se tih cijena držimo.

26 *A koliko će to koštati naš pakrački proračun?*

To morate pitati gradonačelnika jer ja ovog trenutka ne znam koliko studenata sami plaćaju studij, a koliko ih stipendira grad.

27 *Svi će studenti plaćati sami jer je to izvanredni studij.*

Onda proračun neće koštati ništa, osim ako se Grad ne odluči na stipendiranje studenata što bi bilo poželjno, a bilo bi poželjno da budu stipendirani i od bolnica i lječilišta koji te buduće kadrove i trebaju.

Inače, biomedicinsko područje je najskuplje područje i prema preporuci ministarstva, školarina je 9.240 kuna. To je cijena koju, nažalost, izvanredni studenti plaćaju sami i apsolutno mislim da tako ne bi trebalo biti. Vjerujem da će uskoro, kada se pokaže da je ovo dobra stvar i kada se izađe iz krize, i zdravstvene ustanove prepoznati potrebu za tim studentima i da će iznaći način za njihovo stipendiranje. Mi našim studentima pomažemo i na način da školarinu plaćaju u 12 rata pa će tako biti i u Pakracu jer mi ovdje ipak imamo zagrebački studij i ovo su do daljnje naši studenti.

28 *Najviše nas zanimaju kadrovi. Kakvo je stanje po tom pitanju?*

Najvažnije je razvijati vlastiti kadar

Kadrovi su uvijek najveći problem posebno na ovom području gdje predavač prenosi svoje praktično iskustvo drugima. Puno je lakše naći kadrove koji će vam držati čisto teoretsku nastavu i zato je vezan uz vaša lječilišta i bolnice, odnosno asistentski kadar - voditelji vježbi, jer oni, prema programu, imaju 60 posto praktične nastave.

Teoretski kadar je inače lakše naći, ali i po tom pitanju ovdje u Pakracu imamo malo problema jer ovdje nije bilo visokog obrazovanja pa vrsni liječnici koji rade u bolnici nemaju nastavnog iskustva. Zato smo objavili natječaj, neke izabrali, neke još izabiremo, za sada u zvanje asistenta, koji će u naredne 3 godine djelomično raditi asistentske poslove, odnosno predavati pod pokroviteljstvom i uz pomoć naših zagrebačkih nastavnika koji za to imaju ovlaštenja. Tako će pomalo stasati u prvu razinu nastavnika koji se zovu predavači, nakon toga dolaze viši predavači, a oni koji uspiju završiti doktorat znanosti, postaju profesori visoke škole. Očekujemo da će se kroz ovaj studij i iskustvo u nastavi, u iduće 3 do 4 godine profilirati gotovo svi nastavnici isključivo iz Pakraca i ovog kraja i tada ćemo moći reći da smo razvili Visoku školu u Pakracu.

29 *Je li početna razina obrazovanja visoka stručna sprema?*

Početna razina za predavača je visoka stručna sprema, a za voditelja vježbi je trogodišnji studij fizioterapije. Asistenti moraju biti fizioterapeuti, a nastavnici teoretskog dijela moraju biti visoka stručna sprema, liječnici, psiholozi, defektolozi. Ideja je da onaj koji radi taj posao ujedno i uči druge tom poslu, a ne da ga tome uči liječnik koji nije svaki dan u fizioterapijskim procesima, odnosno nije s pacijentima.

30 *Vaš je cilj osamostaliti nas. Ne gubite li*

time vi?

Ne gubimo jer kada smo počeli dogovarati ovaj projekt, kada smo vidjeli Pakrac i što se ovdje događalo ovdje, kada smo vidjeli koliko je Pakrac zanemaren u razvoju, rekli smo da mi, kao Veleučilište, od ovog studija ne očekujemo apsolutni nikakav profit, isključivo i samo pokrivanje naših troškova, odnosno da ne budemo u gubitku. Zdravstveno veleučilište Zagreb na Pakracu neće zaraditi ni kune niti je s tom idejom ovaj studij ovdje otvoren. Mi tražimo pola stoljeća i moramo pružiti ruku onima koji pokažu volju da, po pravilima tog Veleučilišta, bez pada kvalitete, bez političkih pritisaka i cirkusa koji nema veze s obrazovanjem, razvijemo studij. Pakrac je to pokazao, drugi nažalost nisu. Vjerujem da će u prvoj reviziji vrednovanja kvalitete studija koja se priprema uoči ulaska u EU, mnogi studiji biti ukinuti.

Sveučilišta su zakočila razvoj visokih škola

Cijeli sustav visokog obrazovanja je napravljen na dobrim namjerama po uzoru na postjeće primjere iz europskih zemalja, radi smanjenja broja onih koji nikada ne završe studij i brze produkcije kadra koji je odmah usmjeren tržištu dok sveučilištarac, kada završi studij, mora ići na specijalizaciju.

Ta ideja je revolucionalizirala gospodarstvo u Njemačkoj nakon rata, stvaranjem inženjera za proizvodnju, a ne samo inženjera za projektiranje, koji su također potrebni. Nažalost, tada su sveučilišta shvatila da im sve više potencijalnih kandidata odlazi u sustav veleučilišta i visokih škola. Umjesto da politika tada da podršku razvoju veleučilišta i visokih škola i kaže da to je perspektiva, sveučilišta su vršila veliki politički pritisak da se i njima omogući otvaranje stručnih studija. To im se, nažalost omogućilo. Ne samo to, nego im se omogućilo da te stručne studije pretvore, odlukama vlastitih senata, u sveučilišta. To je dovelo do brojnih apsurdna i pretvaranja bivših stručnih studija u sveučilišne i trpanje neadekvatnog nastavnog kadra. Tako imamo apsurd da njegu starije osobe predaje liječnik, a ne sestra koja radi na internističkom odjelu i brine se o toj osobi.

31 *Možemo li očekivati da ćemo u narednim godinama razvoja dobiti redovni i diplomski studij?*

Tražili smo da u Pakracu u početku bude izvanredni studij jer je redovni studij vrlo zahtjevan i zahtijeva punu satnicu. Već ranije je bilo jasno da je mnogima ovo cjeloživotno obrazovanje i da mnogi žele razinu srednje škole podići na razinu prvostupnika. Netko tko je zaposlen i radi 42 sata, ne može istih 42 sata provesti na redovnom studiju, posebno ako želite da to bude studij za potrebe lokalnog zdravstva. Ako je to studij za fizioterapeute koji završavaju srednju školu, onda je

sve otvoreno.

U fazi uhdavanja jednog studija je bolje da on počinje na jednoj manje zahtjevnoj razini. Redovni studij je vezan uz državni, odnosno lokalni proračun, a izvanredni uglavnom plaćaju kandidati. Sigurno je da Pakracu danas - sutra treba redovni studij, a da uvijek ostane mogućnost izvanrednog studija dok god postoje zaposleni koji žele podignuti razinu svog obrazovanja.

Diplomski studij je elitniji dio studija koji je jednak poslijediplomskom studiju na sveučilištu. On je namijenjen isključivo onima koji rade i koji žele napredovati kroz zvanja u nastavi te za razvoj složenih poslova u bolnicama. Takvih složenih poslova nema puno pa su i potrebe manje. Ako se pokaže potreba, naravno da će taj diplomski studij u Pakracu biti otvoren, posebno ako se pokaže potreba dugotrajnog obrazovanja fizioterapeuta. Ako se pakrački studij osamostali, u što ne sumnjam, morat će biti otvoren jer ćete morati imati studij koji će proizvoditi nastavnike za taj fakultet.

❑ Što je sa studijem sestrinstva?

Medicinske sestre su uvijek bile i danas su najzastupljenije zdravstveno zanimanje. U Hrvatskoj imamo 33.000 sestara, od čega 23.000 sa srednjom školom. To će biti problem jer tu srednju školu Europa sigurno neće priznati i direktiva o sestrinstvu se mijenja već ovu jesen. Prema našim informacijama ulazna dob za sestrinstvo će biti 12 godina općeg obrazovanja.

Mi danas imamo jednu izmišljotinu koja se zove petogodišnja sestrinska škola što je gaf politike zbog kojeg bi netko trebao odgovarati. Čim dođu ozbiljne europske revizije, nestat će srednje sestrinske škole. Ne znači da će ona prestati postojati nego da ta diploma sestrinskog asistenta neće značiti samostalnu medicinsku sestru nego će ona imati sestru iznad sebe. Postavlja se pitanje akreditacije bolnica gdje će se pitati koji vam je kadar i zašto nemate dovoljan broj visokoobrazovanih sestara. Nužno će se morati, svugdje gdje postoje opće bolnice, zadovoljiti ovi uvjeti jer će inače bolnice izgubiti svoje aktivnosti.

❑ Znači li to da ćemo u Pakracu morati imati visoku školu za medicinske sestre?

Studij sestrinstva otvaramo kroz dvije godine

Naš koordinator je profesor Vlatko Pejša koji je naš najjači nastavnik baze KB Dubrava, a njega smo na jučerašnjoj sjednici vijeća izabrali za voditelja službe za dislocirane studije. Upravo danas smo započeli razgovore da krenemo s aktivnostima za osnivanjem sestrinskog studija.

To će biti lakše jer su mnogi predmeti isti i mnogi nastavnici za studij fizioterapije

Kako su vas se osobno dojmili Pakrac i Lipik?

Kada sam prvi put došao ovdje moram priznati da me je bilo sram da smo mi u Zagrebu rat proživjeli na način kako smo ga proživjeli. Odmah sam osjetio da je ovaj grad zaslužio da se pomogne njegovom razvoju što nas je dodatno motiviralo. Još kada smo vidjeli s koliko entuzijasma ste vi pristupili cijelom ovom projektu studija fizioterapije, bilo je jasno da vam se mora pomoći. Isto tako je u redu da uopće ne razgovaramo s onima koji nas ucjenjuju da ćemo imati političkih konzekvenci ukoliko u njihovom selu ili gradiću ne otvorimo studij.

moći će biti korišteni i za studij sestrinstva. Prostorna podloga postoji, sve više će biti i kadrovske podloge, a neosporno je da potreba za sestrama postoji i da će postojati narednih 20 godina. Realno je očekivati da se to dogodi kroz dvije godine jer godinu dana je potrebno samo za postupak akreditacije. Kada bi državna tijela bila elastičnija to bi moglo biti i prije, ali nažalost mi još uvijek imamo loš program razvoja mreže visokih učilišta.

❑ Da li će naše bolnice uskladiti svoju sadašnju sistematizaciju radnih mjesta i tim ljudima, koji će za 3 godine steći višu razinu obrazovanja, to priznati kroz plaće?

Zdravstvo to još uvijek ne priznaje i to je gaženje osnovnih ljudskih prava. Ako u ovoj državi netko završi određeni stupanj studija i ako je time stekao stručni naziv i kvalifikaciju za koju je dobio točno određeni popis kompetencija, onda je, ukoliko se ne prizna taj status, to po meni za ustavnu tužbu. Netko može biti doktor znanosti i raditi kao portir u hotelu jer u sistematizaciji hotela ne postoji portir doktor znanosti. Jasno je da netko tko ima završeni stupanj obrazovanja koji je od države priznat i koji smanjuje ionako velike troškove u zdravstvu, mora biti uveden u sistematizaciju. Problem je što do sada na takve studije, zdravstvene ustanove nisu slale studente po svojoj potrebi. Zato negdje imate hipertrofiju studenata koje ta bolnica ne treba. Ali zdravstvo kao sustav kvaliteta ovisi o kvaliteti obrazovanja.

Nažalost takva dugoročna promišljanja, u ovoj situaciji kada važemo svaku kunu, nikoga ne zanimaju, ali to upravo ponovo generira isti problem velikih troškova. Sustav zdravstvene sistematizacije jako zaostaje za onim što se postiglo u sustavu obrazovanja u zdravstvu koji je uskladen s Europom, za razliku od zdravstvene sistematizacije.

Svim našim sestrama koje su završile diplomatske studije, a kojima to nije priznato, savjetovali smo da si pronađu odvjetnika. Neke su i dobile te sporove.